

Gaziantep'teki Han Yapılarının Güncel Durum Analizi

Ebru Begün Saçıkara^{1*}

¹Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Gaziantep, Türkiye, (ebegun.sacikara1@std.hku.edu.tr)

Özet – Gaziantep tarihi kent merkezinde yer alan han yapılarını odağına alarak, bu yapıların günümüzdeki fiziksel durumlarını, geçirdikleri müdahale türlerini ve mevcut kullanım biçimlerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Gaziantep, çok katmanlı tarihî dokusu ve zengin kültürel birikimiyle Türkiye'nin önde gelen tarihî kentlerinden biri olarak bilinmektedir. Bu mirasın önemli unsurlarından biri olan hanlar, hem mimari nitelikleri hem de geçmişten gelen ticari işlevleriyle kent kimliğinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda sosyal yaşamın yoğun bir mekanı da olan hanlar, kentin ana bileşenlerindedir. Çalışma kapsamında, Gaziantep kent merkezinde yer alan hanlar yapısal durumları ve geçirdikleri müdahalelere göre üç gruba ayrılarak değerlendirilmiştir: "restorasyon uygulanmış", "yenileme kapsamında müdahale edilmiş" ve "herhangi bir uygulamaya tabi tutulmamış" hanlar. Bu sınıflandırma doğrultusunda her bir han için güncel durum tespitleri tablo halinde sunulmuştur. Değerlendirme sürecinde hem kamu kurumlarının yürütülen uygulamaları hem de özel mülkiyetteki yapıların mevcut durumu dikkate alınmıştır. Bu bağlamda çalışma, Gaziantep'in tarihi kent merkezinde yer alan hanların korunma durumlarını ve güncel kullanım biçimlerini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler – Restorasyon, Yenileme, Han, Gaziantep

Current Situation Analysis of Han Buildings in Gaziantep*

Abstract - Focusing on the inn buildings in the historic city center of Gaziantep, this study aims to evaluate their current physical condition, the types of interventions they have undergone and their current use. Gaziantep is known as one of the leading historical cities of Turkey with its multi-layered historical texture and rich cultural heritage. As one of the important elements of this heritage, inns play a decisive role in the city's identity with both their architectural qualities and their commercial functions from the past. Inns, which are also an intense place of social life, are one of the main components of the city. Within the scope of the study, the inns in Gaziantep city center were evaluated by dividing them into three groups according to their structural status and the interventions they have undergone: "restored", "intervened within the scope of renovation" and "not subjected to any intervention". In line with this classification, the current status of each inn is presented in a table. In the evaluation process, both the practices carried out by public institutions and the current status of privately owned buildings were taken into consideration. In this context, the study aims to reveal the conservation status and current use of the inns in the historical city center of Gaziantep.

Keywords – Restoration, Renovation, Han, Gaziantep

I. GİRİŞ

Tarihî kent merkezleri, kültürel sürekliliğin ve yerleşim geçmişinin fiziksel temsilleri olarak, mimari mirasın korunması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu alanlarda yer alan yapılar, sadece belirli dönemlerin inşa anlayışını yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarına ilişkin önemli ipuçları sunmaktadır [4]. Türkiye'nin köklü kentlerinden biri olan Gaziantep, çok katmanlı tarihî dokusu içerisinde han ve hamam gibi kamusal yapı gruplarıyla öne çıkmaktadır.

Gaziantep tarihî kent merkezinde yer alan bu hanlar, geleneksel yaşam biçimlerinin bir parçası olarak uzun yıllar boyunca kullanılmış, günümüzde ise çeşitli koruma ve yeniden işlevlendirme yaklaşımlarıyla gündeme gelmiştir. Son yıllarda artan restorasyon ve yenileme uygulamaları, bu yapıların mevcut durumlarını, müdahale biçimlerini ve bu müdahalelerin koruma ilkeleriyle olan ilişkisini incelemeyi gerekli kılmaktadır.

Bu çalışmada, Gaziantep tarihî kent merkezinde yer alan han yapıları restorasyon ve yenileme yaklaşımları

çerçevesinde sınıflandırılarak incelenmiştir. Araştırma kapsamında, söz konusu yapıların geçirdiği müdahalelere değinilmiş; restorasyon uygulamaları ile yenileme projeleri arasındaki farklar ortaya konulmuş; müdahale edilmemiş, özel mülkiyette bulunan veya koruma süreci dışında kalmış yapılar ayrı bir grup olarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın temel amacı, han yapılarının koruma pratiğindeki yerini ortaya koymak ve güncel uygulamaların kapsamlı bir envanterini sunmaktır.

II. METARYAL VE YÖNTEM

Bu çalışma, Gaziantep tarihî kent merkezinde yer alan han yapılarının restorasyon ve yenileme uygulamaları doğrultusunda değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Çalışmada izlenen yöntem, hem belgesel tarama hem de alan çalışmasına dayanmaktadır.

İlk aşamada, Gaziantep kent merkezinde yer alan hanlar belirlenmiş; bu yapılara ilişkin mevcut literatür, restorasyon raporları, koruma kurul kararları ve görsel arşiv taranarak bilgi toplanmıştır. Bu belgeler, yapıların tarihçesi, mimari

özellikleri ve geçirdikleri müdahaleler hakkında ön bilgi edinilmesini sağlamıştır.

İkinci aşamada, yapıların güncel durumları yerinde gözlem yöntemiyle belgelenmiş; fiziksel müdahaleler, yeniden işlevlendirme biçimleri ve yapının çevresiyle ilişkisi değerlendirilmiştir. Gözlemler sonucunda elde edilen veriler, yapılar arasındaki benzerlikler ve farklar göz önünde bulundurularak sistematik bir biçimde sınıflandırılmıştır.

Yapılar;

- Restorasyon uygulananlar,
- Yenileme sürecine tabi tutulanlar,
- Henüz herhangi bir müdahaleye uğramamış ya da mülkiyet nedeniyle koruma sürecine dahil edilememiş olanlar,

olmak üzere üç ana grupta incelenmiştir.

Bu sınıflandırma, hem mevcut koruma yaklaşımlarının çeşitliliğini hem de müdahale biçimlerinin niteliğini değerlendirmeyi mümkün kılmıştır. Veriler tablo halinde sunulmuş ve her yapının sürece nasıl dahil olduğu analiz edilmiştir.

III. VERİ TOPLAMA

Bu çalışma kapsamında, Gaziantep Tarihi Kent Merkezi'nde yer alan hanlar yapı gruplarına odaklanılmış; bu yapıların restorasyon ve yenileme süreçlerine ilişkin güncel durumlarını belirlemek amacıyla kapsamlı bir veri toplama süreci yürütülmüştür. Araştırma, nitel bir yaklaşım çerçevesinde gerçekleştirilmiş olup, literatür tarama yöntemi ile görsel belgeleme destekli içerik analizi eş zamanlı olarak kullanılmıştır.

Veri toplama sürecinde öncelikle, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ile Şahinbey ve Şehitkamil Belediyeleri tarafından kamuya açık olarak yayımlanmış kent envanteri verileri, Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verileri, dijital projeler, duyurular ve tanıtım materyalleri incelenmiştir. Belediyelerin resmî internet sitelerinde yer alan restorasyon projeleri, yenileme uygulamaları ve yapı tanıtımları temel başvuru kaynaklarını oluşturmuştur. Bu bilgilere ek olarak, fotoğraf arşivleri gibi kaynaklar üzerinden yapıların mevcut durumlarına ilişkin verilere ulaşılmıştır.

Hanlar yapı grupları özelinde; restorasyonu tamamlanmış yapılar, yenileme sürecine tabi tutulmuş yapılar ve henüz herhangi bir müdahale görmemiş yapılar olmak üzere üçlü bir sınıflandırma yapılmıştır.

Ayrıca, çeşitli akademik tez ve makaleler ile yerel tarih çalışmalarından yararlanılarak yapıların tarihçeleri, işlevsel dönüşümleri ve günümüzdeki kullanımları hakkında destekleyici veriler elde edilmiştir. Elde edilen bilgiler doğrultusunda yapıların konumları, ulaşılabilirlikleri ve koruma düzeyleri analiz edilerek sistematik bir liste oluşturulmuş, tüm yapılar tablo hâlinde sınıflandırılarak değerlendirme sürecine dâhil edilmiştir.

IV. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kültürel mirasın korunmasında izlenen müdahale biçimleri, yapının tarihî değerini, özgün kimliğini ve işlevini sürdürebilmesi açısından kritik önem taşımaktadır. Bu müdahaleler arasında yer alan “restorasyon” ve “yenileme”, her ne kadar benzer biçimde fiziksel müdahaleyi içerse de, felsefi ve uygulama düzeyinde önemli farklılıklar barındırmaktadır.

Restorasyon, tarihî yapıların özgün biçim, malzeme ve detaylarına sadık kalınarak, zaman içinde meydana gelen bozulmaların onarılmasını ve yapının özgün durumuna mümkün olduğunca yakın şekilde geri kazandırılmasını hedefler [1]-[4]. Bu yaklaşım, belgelere, arşiv verilerine ve yapının mevcut özgün izlerine dayanarak yürütülen bilimsel bir süreci içerir. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi'ne göre restorasyon, tarihî yapının taşıdığı sanat ve belge değerinin gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayan bir planlı farkındalıklar bütünüdür [2]. Bu tanım, restorasyon sürecinin temel amacını ve tarihî mirası koruma yükümlülüğünü açıkça ortaya koymaktadır.

Yenileme (rehabilitasyon) ise, yapının fiziksel bütünlüğünü koruyarak çağdaş yaşamın gereksinimlerine uygun hâle getirilmesini amaçlar. Bu yaklaşımda, yapının özgün işlevi değişebilir; yapı yeni bir kullanım amacına uyarlanabilir. Yenileme süreçleri sırasında özgün öğelerin kaybı ya da dönüşüme uğraması riski daha yüksektir [3]-[5]. Bu nedenle, özellikle tarihî kent dokuları içinde uygulanacak yenileme projelerinde özgünlük ilkesinin ne ölçüde korunabildiği tartışma konusu olmaktadır.

Bu çalışma kapsamında ele alınan Gaziantep Tarihi Kent Merkezi'ndeki han yapıları da restorasyon ve yenileme uygulamaları açısından somut örnekler sunmakta, her iki yaklaşımın sahadaki yansımalarını gözleme ve değerlendirme imkânı vermektedir.

V. ARAŞTIRMA BULGULARI

Gaziantep Tarihi Kent Merkezi sınırları içerisinde yer alan hanlar yapı grupları incelenmiş, her bir yapının mevcut fiziksel durumu, geçirdiği müdahale türü ve koruma statüsü belirlenerek üçlü bir çerçevede sınıflandırılmıştır: restorasyon uygulanmış yapılar, yenileme sürecine tabi tutulmuş yapılar ve henüz herhangi bir müdahale görmemiş yapılar. Hanlar ve hamamlara ilişkin tablolar, Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün resmî web sitesindeki bilgiler esas alınarak hazırlanmıştır [5]. Söz konusu hanların güncel işlevlerine ilişkin bilgiler, literatürde yer alan belgeleme çalışmalarıyla da örtüşmektedir. Bu bağlamda, Tablo 1-2-3'de sunulan güncel kullanım durumları, İrem Köse'nin Gaziantep'teki Hanların Kullanım Sonrası Değerlendirmesi ve Yeniden İşlevlendirilmesi için Model Önerisi üzerine hazırladığı doktora tezinden derlenmiştir [7].

A. Hanlar

Han yapıları, tarihsel süreçte Gaziantep kent merkezinin ticari ve sosyal dokusunda önemli bir yere sahiptir. Hanlar, geleneksel Osmanlı şehirlerinde olduğu gibi Gaziantep'te de ticaretin merkezi olarak işlev görmüş; şehir içi ve şehirlerarası ticaretin gelişmesine katkı sağlamıştır [8]-[9]. Genellikle avlu etrafında düzenlenen ve dükkân, depo, konaklama gibi birimlerden oluşan bu yapılar, işlevsellikleri kadar mimari kurguları ile de dikkat çekmektedir. Gaziantep'teki hanlar, taş işçiliği ve plan tipolojisi açısından özgün örnekler sunmakta; kentin tarihî dokusunu oluşturan temel unsurlar arasında yer almaktadır [7]-[9].

Yapılan tarama neticesinde Gaziantep kent merkezinde tespit edilen han yapılarından bir kısmının restorasyon süreci tamamlanmış, bazılarının ise yenileme odaklı müdahalelerle turistik veya ticari işlevlere kavuştuğu görülmüştür. Bununla birlikte, halen özel mülkiyette bulunan ya da fiziki müdahale süreci başlamamış hanlar da bulunmaktadır. Restorasyonu tamamlanmış yapılar, özgün mimari karakterini büyük oranda

koruyarak kültürel mirasın kamusal hafızadaki devamlılığını sağlamaktadır. Yenileme uygulamaları ise, bazı durumlarda yapının geleneksel işlevinden uzaklaşmasına sebep olmakta; bu da koruma yaklaşımları bağlamında tartışılmalı sonuçlar doğurmaktadır. Müdahale görmemiş hanlar ise, fiziksel tahribat riski yüksek olan grubu temsil etmekte ve acil koruma planlamasına ihtiyaç duymaktadır.

Han yapıları, Gaziantep'in ticari hafızasında önemli bir yer tutmaktadır. Restorasyon geçiren hanların büyük çoğunluğu turizm veya ticaret amaçlı yeniden işlevlendirilmiş olup, bu yapılar kentsel canlanmaya katkı sağlamaktadır [10]. Ancak Emireli Hanı ve Tuz Hanı gibi bazı yapılar halen şahıs mülkiyetinde olup herhangi bir müdahale sürecine girmemiştir. Bu durum, kent merkezindeki müdahale dağılımının eşitsizliğini ortaya koymaktadır.

Tablo 1. Gaziantep Tarihi Kent Merkezi'nde Yer Alan Hanların Müdahale Türlerine Göre Sınıflandırılması

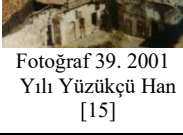
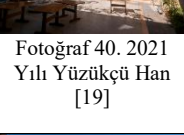

Restorasyon Uygulanmış	Yenileme Sürecine Tabi Tutulmuş	Müdahale Edilmemiş
Büdeyri Han	Anadolu Han (Otel/Restoran)	Tuz Hanı (İş Hanı)
Buğday Han (İş Hanı-Baharat-)	Bayaz Han (Otel/Restoran)	Emireli Hanı (Otopark)
Gümrük Han	Hışva Han (Otel/Restoran)	Güven Han (Depo)
Kürkçü Han (İş Hanı-Baharat-)	Şire Han (Otel/Restoran)	Kumru Han (İş Hanı)
Pürsefa Han (Café/Restoran)	Yeni Han (Café/Restoran)	Pürsefa Han (Otopark)
Şeker Hanı (Café/Restoran)	Yemiş Han (Café/Restoran)	-----
Tütün Han (Café/Restoran)	Mecidiye Hanı (Café/Kütüphane/Satış Merkezi)	-----
Millet Han (Café/Restoran)	Yüzükçü Han (Retoran)	-----

*Pürsefa Han, büyük kısmının otopark olarak kullanılması ve bu alana herhangi bir müdahalede bulunulmaması nedeniyle iki farklı kategoride değerlendirilmiştir.

Tablo 2. Hanların Geçmiş ve Günümüz Fotoğrafları

Hanın İsmi - Yapılan İşlem- Kullanım Durumu	Öncesi	Sonrası
Anadolu Hanı Yenileme Otel/Restoran	 Fotoğraf 1. Anadolu Han Restorasyon Öncesi [14]	 Fotoğraf 2. Anadolu Han Restorasyon Sonrası [19]
Bayaz Han Yenileme Otel/Restoran	 Fotoğraf 3. 6 şubat 2023 Yılı Bayazhan [20]	 Fotoğraf 4. [21]
Büdeyri Hanı Restorasyon Café	 Fotoğraf 5. 2013 Yılı Büdeyri Hanı [22]	 Fotoğraf 6. Büdeyri Han 2021 [19]

Buğday Hanı Restorasyon İş Hanı	 Fotoğraf 8. Buğday Hanı Restorasyon Öncesi [23]	 Fotoğraf 9. Buğday Hanı Restorasyon Sonrası [23]
Gümrük Hanı Restorasyon El Sanatları Satış Merkezi	 Fotoğraf 10. 2009 Yılı Gümrük Han [14]	 Fotoğraf 11. 2021 Yılı Gümrük Han [19]
Güven Han İşlem Uygulanmamış Depo	 Fotoğraf 12. 2018 Yılı Güven Han [10]	 Fotoğraf 13. 2021 Yılı Güven Han [19]
Hışvahan Yenileme Otel/Restoran	 Fotoğraf 14. 2006 Yılı Hışvahan [18]	 Fotoğraf 15. 2019 Yılı Hışvahan [24]
Kumru Han İşlem Uygulanmamış İş Hanı	 Fotoğraf 16. 2006 Yılı Kumru Han [4]	 Fotoğraf 17. 2021 Yılı Kumru Han [19]
Kürkçü Hanı Restorasyon İş Hanı	 Fotoğraf 18. 1997 Yılı Kürkçü Han [14]	 Fotoğraf 19. 2019 Yılı Kürkçü Han [17]
Millet Hanı Restorasyon Café/Satış Merkezi	 Fotoğraf 20. 2003 Yılı öncesi Millet Hanı [25]	 Fotoğraf 21. 2017 Yılı Millet Hanı [26]
Mecidiye Hanı Yenileme Café/Kütüphane/Satış Merkezi	 Fotoğraf 22. 2014 Yılı Mecidiye Han [36]	 Fotoğraf 23. 2021 Yılı Mecidiye Han [19]
Pürsefa Hanı Restorasyon Café/Restoran	 Fotoğraf 24. 2001 Yılı Pürsefa Han [4]	 Fotoğraf 25. 2011 Yılı Pürsefa Han [27]

		 Fotoğraf 26.1 2025 Pürsefa Han Otopark Bölümü [16]
Şeker Hanı Restorasyon Café/Restoran	 Fotoğraf 27. 2006 Yılı Şeker Han [4]	 Fotoğraf 28. 2025 yılı Şeker Han [16]
Şire Han Yenileme Otel/Restoran	 Fotoğraf 29. 1960 Yılı Şire Han [11]	 Fotoğraf 30. Günümüzde Şire Han [28]
Tuz Hanı İşlem Uygulanmamış İş Hanı	 Fotoğraf 31. 1959 Yılı Tuz Hanı [14]	 Fotoğraf 32. 2024 Yılı Tuz Hanı [16]
Tütün Hanı Restorasyon Café/Restoran	 Fotoğraf 33. 1998 Yılı Tütün Han [14]	 Fotoğraf 34. 2021 Yılı Tütün Han [19]
Yemiş Hanı Yenileme Café/Restoran	 Fotoğraf 35. 2001 Yılı Yemiş Han [14]	 Fotoğraf 36. 2011 Yılı Yemiş Han [29]
Yeni Han Yenileme Café	 Fotoğraf 37. 2006 Yılı Yeni Han [14]	 Fotoğraf 38. 2021 Yılı Yeni Han [19]
Yüzükçü Hanı Yenileme Restoran	 Fotoğraf 39. 2001 Yılı Yüzükçü Han [15]	 Fotoğraf 40. 2021 Yılı Yüzükçü Han [19]
Emir Ali Hanı İşlem Uygulanmamış Otopark	 Fotoğraf 41. 1997 Yılı Emir Ali Han [14]	 Fotoğraf 42. 2021 Yılı Emir Ali Han [19]

Tablo 3. Hanlara Ait Günümüz İç ve Dış Mekan Fotoğrafları

Hanın İsmi - Yapılan İşlem-Kullanım Durumu	İç Mekan	Dış Mekan
Anadolu Hanı Yenileme Otel/Restoran	 Fotoğraf 43. 2021 Yılı Anadolu Han [19]	 Fotoğraf 44. 2024 Yılı Anadolu Han [12]
Bayaz Han Yenileme Otel/Restoran	 Fotoğraf 45. Bayaz Han İç Mekan Görüntüsü [21]	 Fotoğraf 46. Bayaz Han Dış Mekan Görüntüsü [13]
Büdeyri Hanı Restorasyon Café	 Fotoğraf 47. Büdeyri Hanı İç Mekan [19]	 Fotoğraf 48. Büdeyri Hanı Dış Mekan [30]
Buğday Hanı Restorasyon İş Hanı	 Fotoğraf 49. Buğday Hanı İç Mekan [23]	 Fotoğraf 50. Buğday Hanı Dış Mekan [23]
Gümrük Hanı Restorasyon El Sanatları Satış Merkezi	 Fotoğraf 51. 2021 Yılı Gümrük Han [19]	 Fotoğraf 52. 2021 Yılı Gümrük Han [19]
Güven Han İşlem Uygulanmamış Depo	 Fotoğraf 53. 2021 Yılı Güven Han [19]	 Fotoğraf 54. 2021 Yılı Güven Han [35]
Hışvahan Yenileme Otel/Restoran	 Fotoğraf 55. 2019 Yılı Hışvahan [24]	 Fotoğraf 56. [31]
Kumru Han İşlem Uygulanmamış İş Hanı	 Fotoğraf 57. 2021 Yılı Kumru Han [19]	 Fotoğraf 58. 2024 Yılı Kumru Han [35]
Kürkçü Hanı Restorasyon İş Hanı	 Fotoğraf 59. 2019 Yılı Kürkçü Han [17]	 Fotoğraf 60. 2015 Yılı Kumru Han [35]
Millet Hanı Restorasyon Café/Satış Merkezi	 Fotoğraf 61. 2017 Yılı Millet Hanı [26]	 Fotoğraf 62. 2021 Yılı Millet Hanı [19]
Mecidiye Hanı Yenileme Café/Kütüphane/Satış Merkezi	 Fotoğraf 63. 2021 Yılı Mecidiye Han [19]	 Fotoğraf 64. 2023 Yılı Mecidiye Han [32]

Pürsefa Hanı Restorasyon Café/Restoran	 Fotoğraf 65. 2011 Yılı Pürsefa Han [27]	 Fotoğraf 66. Pürsefa Han [27]
Şeker Hanı Restorasyon Café/Restoran	 Fotoğraf 67. 2025 [16]	 Fotoğraf 68. 2025 [16]
Şire Han Yenileme Otel/Restoran	 Fotoğraf 69. Günümüzde Şire Han [28]	 Fotoğraf 70. Günümüzde Şire Han [28]
Tuz Hanı İşlem Uygulanmamış İş Hanı	 Fotoğraf 71. 2024 [16]	 Fotoğraf 72. 2024 [16]
Tütün Hanı Restorasyon Café/Restoran	 Fotoğraf 73. 2021 Yılı Tütün Han [19]	 Fotoğraf 74. [33]
Yemiş Hanı Yenileme Café/Restoran	 Fotoğraf 75. 2011 Yılı Yemiş Han (URL-10)	 Fotoğraf 76. 2021 Yılı Yemiş Han [19]
Yeni Han Yenileme Café	 Fotoğraf 77. 2021 Yılı Yeni Han [19]	 Fotoğraf 78. 2021 Yılı Yeni Han [34]
Yüzükü Hanı Yenileme Restoran	 Fotoğraf 79. 2021 Yılı Yüzükü Han [19]	 Fotoğraf 80. 2021 Yılı Yüzükü Han [19]
Emir Ali Hanı İşlem Uygulanmamış Otopark	 Fotoğraf 81. 2021 Yılı Emir Ali Han [19]	 Fotoğraf 82. 2024 Yılı Emir Ali Han [35]

B. Genel Değerlendirme

Gaziantep Tarihi Kent Merkezi sınırları içerisinde yer alan han yapıları özelinde, gerçekleştirilen restorasyon ve yenileme müdahalelerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Hanların güncel durumları, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi arşivleri, açık erişimli kaynaklar ve saha çalışmaları doğrultusunda elde edilen veriler ışığında analiz edilmiştir. Her bir han yapısı;

- Restorasyonu tamamlanmış,
- Yenileme sürecine tabi tutulmuş ve
- Henüz herhangi bir müdahaleye uğramamış,

şeklinde üç temel kategoriye ayrılarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma, tarihi kent merkezindeki hanların koruma düzeyini görselleştirmek ve müdahale yaklaşımlarının farklılaşan niteliğini ortaya koymak açısından önemli bir temel sunmaktadır.

Tablo 1, hanlara yönelik müdahale türlerini ve yapıların güncel durumlarını sistematik biçimde göstermektedir. Tablo 2’de, hanların geçmiş yıllara ait fotoğrafları ile günümüzdeki görünüşleri yan yana sunularak, yapılan müdahalelerin etkisi görsel olarak karşılaştırmalı şekilde belgelenmiştir. Tablo 3’de ise, hanlara ait güncel iç ve dış mekân fotoğraflarına yer verilmiş; bu yapılar üzerinden fiziksel müdahale düzeyleri, yeni kullanım biçimleri ve mimari niteliklerdeki dönüşüm somut örneklerle ortaya konmuştur.

Araştırma bulguları, Gaziantep’in tarihî çekirdeğinde yer alan hanların önemli bir bölümünün farklı düzeylerde müdahalelere maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Ancak müdahalelerin niteliği yapıdan yapıya farklılık göstermektedir. Bazı hanlara yalnızca cephe düzenlemeleri gibi yüzeysel müdahaleler yapılmışken, bazı yapılar ise özgün işlevlerinden uzaklaştırılarak turizm, yeme-içme veya ticaret odaklı kullanımlara yönlendirilmiştir. Müdahale edilmeyen hanların büyük çoğunluğunun özel mülkiyette olması, bu yapıların koruma süreçlerinin planlanmasını zorlaştırmakta ve uygulama sürecini geciktirmektedir.

Bu doğrultuda, Gaziantep kent merkezindeki geleneksel han yapılarının korunmasına yönelik politikaların daha bütüncül, işlevsel bağlamı gözetken ve yerel ihtiyaçlarla uyumlu bir yaklaşımla ele alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Restorasyon ve yenileme uygulamalarının yalnızca fiziksel müdahale ile sınırlı kalmaması; hanların tarihsel kimlikleri, özgün kullanımları ve kent belleğindeki yerleri de dikkate alınarak planlanması önem arz etmektedir. Özellikle hâlâ herhangi bir uygulamaya konu edilmemiş hanların belgelenmesi, koruma kapsamına alınması ve uygun işlevlerle yaşatılması için daha etkin ve kapsayıcı stratejiler geliştirilmelidir.

Bu bağlamda çalışma, yalnızca hanlar özelinde mevcut durumu belgelemenin ötesine geçerek; koruma odaklı kentsel planlama yaklaşımlarının geliştirilmesine katkı sunmayı ve benzer tarihi kent merkezlerinde gerçekleştirilecek akademik ya da uygulamalı çalışmalara örnek teşkil edecek bir model oluşturmayı hedeflemektedir.

VI. SONUÇ

Bu çalışma, Gaziantep Tarihi Kent Merkezi sınırları içerisinde yer alan han yapıları özelinde gerçekleştirilen müdahale türlerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Hanların güncel durumları, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi arşivleri ile açık erişimli görsel ve yazılı kaynaklardan elde edilen veriler doğrultusunda analiz edilmiştir. Her bir yapı, “restorasyonu tamamlanmış,” “yenileme süreci geçirmiş” ve “henüz müdahaleye uğramamış” olmak üzere üç ana kategoriye ayrılarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma, tarihi kent merkezindeki han yapılarının koruma düzeyini görselleştirmek ve müdahale biçimlerinin çeşitliliğini ortaya koymak açısından önemli bir temel sunmaktadır.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, Gaziantep’in tarihi çekirdeğinde yer alan hanların büyük bir kısmının çeşitli düzeylerde müdahalelere maruz kaldığını göstermektedir. Ancak bu müdahalelerin kapsamı yapıdan yapıya farklılık göstermektedir. Bazı hanlara yalnızca cephe düzeyinde iyileştirmeler uygulanmışken, bazı yapılar ise özgün işlevlerinden uzaklaştırılarak turizm veya ticaret odaklı yeni kullanım biçimlerine dönüştürülmüştür. Müdahale edilmemiş hanların büyük çoğunluğunun özel mülkiyette bulunması, bu yapılar üzerindeki koruma uygulamalarının ve planlama süreçlerinin sınırlı kalmasına neden olmaktadır.

